

ישיבת הר עציון בית מדרש האלקטרוני (ב.מ.א.)
*****
הפטרת השבוע

סידרת שיעורים ע"י הרב יהודה שביב
*****

שבכל דור ודור / הפטרת חקת (שופטים י"א, א - לג)

א. אני שלום כי אדבר

הקשר שבין ההפטרה לפרשה ניכר בעליל. יפתח מתאר באזני מלך בני עמון את ההשתלשלות ההיסטורית של כיבוש ארץ סיחון, זו הכוללת גם חלקים שכבש סיחון מאת בני עמון, והוא הכיבוש עליו מסופר בפרשתנו.

לבד מעצם האיזכור של האירועים שבפרשה, הרי שיש מן המשותף בין מעשיו של יפתח למעשיו של משה רבינו. ומסתבר, שמשה היה רבו של יפתח לעניין זה, והוא: להיות פותח בשלום. כך מצינו בפרשה את משה שולח פעמיים דברי שלום. בראשונה למלך אדום (כ', יד-יט) ובשניה לסיחון (1) (כ"א, כא-כב). יפתח נוקט באותה דרך והוא פותח בדברים עם מלך בני עמון(2).

אף מצינו משותף בתוכן הדברים ובמגמתם. שכדרך שמשה פורש לפני מלך אדום את תמצית ההיסטוריה היהודית, כן נוהג יפתח לגבי כיבוש ארץ בני עמון.

ב. המה למלחמה

ברם אין הדברים, דברי השלום, נכנסים באזניהם של השכנים - "וכי אדבר המה למלחמה". וגם בפרשה וגם בהפטרה שומעים אנו על המלחמה, ועל נצחונות וכיבושים של בני ישראל.

במלחמה נוקט יפתח ב"תכסיס" ישראלי, שנלמד כנראה מפרשתנו. כדרך שישראל נדרו נדר במלחמת הכנעני יושב הנגב: "וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן נתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם" (במדבר, כ"א, ג), כן נודר יפתח עובר למלחמה: "וידר יפתח נדר לה' ויאמר אם נתון נתן את בני עמון בידי, והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה לה'... " (שופטים, י"א, ל לא (3).

ג. שטחים תמורת שלום?

עצם הפנייה, הדברים הארוכים והטיעונים השונים, מלמדים, שאין פניו של יפתח למלחמה, והוא מבקש לסיים את הסכסוך בדרכי שלום. והרי זו גם מגמת פניו של מלך בני עמון, שכך הוא מחזיר ליפתח: "ועתה השיבה אתהן ב שלום " (י"א, יג), מה איפוא מעכב? - ה'שטחים'. הצעת העמונים בפשטות היא: שטחים תמורת שלום "כי לקח ישראל את ארצי... מארנון ועדהיבק ועתה השיבה אתהן בשלום".

אבל אפשרות ויתור לא עולה כלל בדעתם של יפתח ושל בני ישראל. שאף שלא נתכוונו ישראל בשעתו לכבוש זה השטח, ואילו היה סיחון נענה ומאפשר להם לעבור בארצו לא היה השטח נכבש, אבל משיצא לקראתם למלחמה ונכבשה ארצו, תוך כדי מלחמת הגנה של ישראל (ראה בפרשה, כ"א, ג), כבר הוחזקה הארץ על ידי ישראל והפכה לירושת נחלה - "ואת כל אשר הוריש ה' אלהינו מפנינו אותו נירש" (שופטים, י"א, כד). ויושם לב - שם אין מדובר על נחלת ה' - ארץ ישראל המערבית - אלא על זו המזרחית, שהיא ברמת קדושה פחותה (4). ועוד, שלעומת מלחמת סיחון שבפרשה, לגביה הובטח משה בניצחון (5), הרי לא מצינו הבטחות שמיימיות ליפתח, ועם כל זה אין איש - לא יפתח ולא מי מזקני גלעד ומן העם - מעלה בדעתו לוותר ולהחזיר לבני עמון את השטחים, שאין עורר על כך שהיו פעם שלהם ובידיהם; גם אם האלטרנטיבה הבלתי נמנעת היא, להוותנו, מלחמה.

ד. יפתח בדורו כשמואל בדורו

אפשר ומגמה נוספת היתה בקביעת הפטרה זאת. בשבוע שעבר עסקה ההפטרה בשאלת המלוכה על רקע מנהיגותו של שמואל. ואילו עתה מתוודעים למנהיגותו של יפתח. וכמה גדול הפער בין שני האישים הללו. שמואל, השקול כנגד משה ואהרון, לעומת יפתח זה, הקל, ואף על פי כן - "יפתח בדורו כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הציבור - הרי הוא כאביר שבאבירים" (ראש השנה כה):

הערות:

(1) וזו יוזמה של משה שהרי לא נצטווה על כך, אדרבא - "... כשאמר לו הקב"ה: עשה מלחמה עם סיחון, אפילו הוא אינו מבקש לעשות עמך, את תתגר בו מלחמה... ומשה לא עשה כן אלא מה כתיב למעלה - 'ואשלח מלאכים...' (במדבר רבה, סוף חקת).

(2) אף מחדש הוא דבר שלא נזכר בתורה: "וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה" (י"א, יח), וראה במדבר רבה י"ט, טו: "ואחר כך שלחו אל מלך מואב ולא אבה, אף על פי שאינו מפורש כאן, הרי מפורש בשופטים, מלמד שהכל ברוח הקודש". ואף זו סיבה להשמעת פסוקים אלו - להשלים התמונה שבפרשה.

(3) אלא שתוכן נדרו שלא כראוי היה, וכך עלתה לו על שלא היה תלמיד חכם.

(4) "ארץ כנען מקודשת מעבר הירדן, ארץ כנען כשירה לבית שכניה, ואין עבר הירדן כשר לבית השכניה" (במדבר רבה, ז', ח).

(5) ראה דברים, ב', לא.

*****

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת:

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן:

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב לכתובת YHE@JER1.CO.IL

*****

כל הזכויות שמורות 1997 ישיבת הר עציון